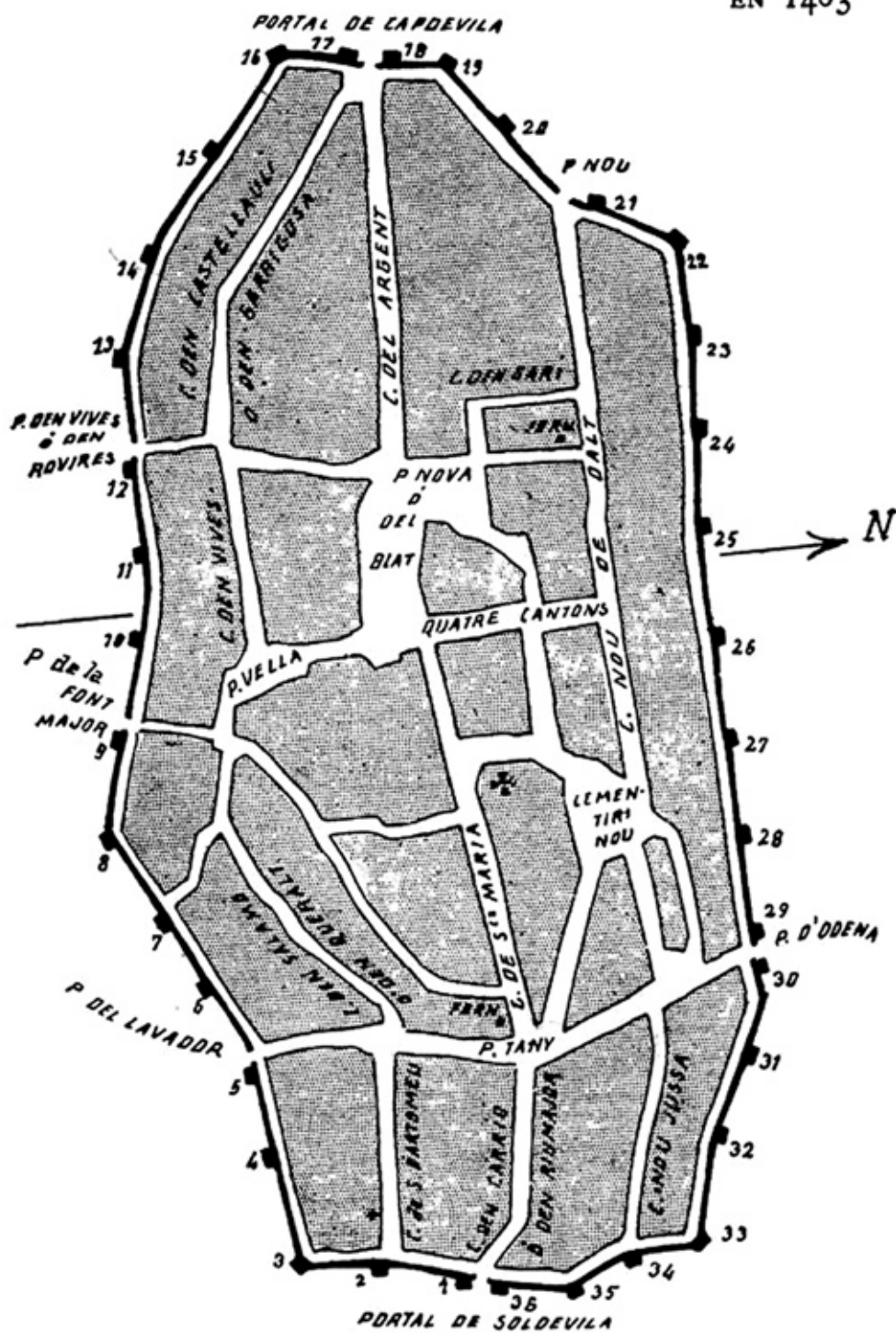

PLAN D'IGUALADA
EN 1463

ELS EFECTES DE LA GUERRA CIVIL CATALANA A IGUALADA (SEGLE XV)

JOSEP M. TORRAS COSTA

Per parlar dels efectes de la guerra civil catalana a Igualada cal saber, a més a més de les qüestions polítiques i militars que la van trasbalsar, com va viure la població de la vila aquests episodis de guerra i de necessitats extremes que van produir-se dins de l'àmbit local. Els *Llibres de la Universitat* d'Igualada són una font d'informació molt important, ja que, a través de les sessions del Consell, sabem per exemple quina era la correspondència que mantenia la vila amb els diversos estaments i persones, les crides que eren proclamades, les ordenances i capítols que emanaven del Consell i el control de l'economia de la població, entre d'altres aspectes. Aquesta documentació ens explica, des de la visió del Consell de la vila, com s'anaven dirimint les problemàtiques que se'ls anaven presentant en temps de guerra. A més de les qüestions quotidianes que apareixen reflectides dins d'aquests volums, escrits pel notari del Consell, intentarem donar una visió general de com van viure els igualadins els inicis de les hostilitats i de com els van afectar directament en la seva vida diària.

L'estudi del volum corresponent a l'any 1463 ens mostra les vicissituds dels igualadins durant aquest inici de les hostilitats, i com la decisió presa d'estar al costat de la ciutat de Barcelona, en aquesta pugna, comportarà un final que gairebé va causar la desaparició de la població després de l'entrada de les tropes comandades per Alfons d'Aragó, fill de Joan II. I és que el rei els va imposar una multa de 915 florins i la confiscació de les imposicions, deixant la vila sense poder fer front als seus deutes i necessitats.

EL CONTEXT HISTÒRIC

La guerra civil catalana va tenir lloc entre 1462 i 1472, i va consistir en l'enfrontament entre Joan II d'Aragó i les institucions catalanes —Diputació del General i Consell de Cent— per obtenir el control polític de Catalunya. Les males relacions existents entre el rei Alfons el Magnànim i aquestes institucions ja venien de lluny, i amb l'ascens al poder el 1458 de l'autoritari Joan II les coses no es van apaivagar. Ben al contrari, la guspira que va inflamar el Principat va ser la mort de Carles de Viana, que estava sota la protecció del Principat a causa de l'enfrontament que mantenia amb el seu pare pels interessos de Navarra, i pel suport que les institucions catalanes donaven al príncep Carles davant l'autoritarisme monàrquic i en favor de l'oligarquia catalana. Aquesta llarga guerra va obligar la societat catalana a optar per un o altre bàndol en funció dels seus interessos, ideologies o situació geogràfica.

Aquest enfrontament armat va acabar d'enfonsar un Principat que estava sent colpejat des del segle XIV per diverses crisis, tant de subsistència com d'una sèrie d'epidèmies cícliques que havien comportat un descens de la població, fet que va suposar l'augment de la pressió al camp i, com a conseqüència, fortes tensions i conflictes amb el moviment remença; també, per una economia malmesa que encara intentava sobreviure, però que la guerra va ensorrar definitivament.

En aquest ambient advers, a principis dels anys seixanta, hi havia, però, alhora, alguns intents de

sobreviure a aquesta crisi. La vila d'Igualada presentava l'any 1461 una certa recuperació econòmica i de poblament, i semblava que la crisi es podia superar de mica en mica. Però l'inici de les hostilitats al setembre del 1462 van arrossegar la població igualadina i el seu Consell a una espiral de despropòsits que per poc no fa desaparèixer la vila.

Els efectes d'una guerra civil sempre són desastrosos. I més en una vila, com la igualadina, que es convertirà en frontera entre els dos bàndols durant diversos anys. Igualada va ser sotmesa a uns i altres partidaris segons evolucionava el conflicte fins l'any 1465, en què va quedar definitivament sota el poder del rei Joan II.

LA SUBMISSIÓ D'IGUALADA A LES DIVERSES CAUSES

Durant el mes de juny de l'any 1462, els igualadins, després de la mort del príncep de Viana, es posen al costat de la Diputació del General i contra el rei, el qual, com sabem, era un dels senyors de la vila. Alguns mesos més tard, després dels desastres de Rubinat i de Santa Coloma, Igualada es troba indefensa i sense guarnició i sota les pressions dels homes d'armes de Joan II, que la urgeixen a tornar al costat del monarca. Després que la vila s'adoni de la seva indefensió, en no poder rebre auxiliis de Barcelona, negocia la tornada a l'obediència reial, i el 24 de novembre de 1462 els igualadins presten jurament d'homenatge i fidelitat al rei Joan II.

Poc temps després, el dilluns 3 de gener de 1463, les tropes de la bandera de Barcelona es presenten davant els portals de la població demanant la seva rendició i amenaçant de destruir la vila. Es reuneix, doncs, el Consell amb urgència per decidir què s'ha de fer, ja que els uns estan a favor de deixar-les entrar i d'altres són partidaris d'impedir-ne l'entrada. Mentrestant, el poble, veient les forces que hi ha a l'exterior de les muralles, té por de morir i s'avalota davant el Consell cridant «*no volem morir, no, lexem-los entrar; no*

volem morir, no, lexem-los entrar».¹ Davant aquesta pressió, la decisió del Consell és ben clara, encara que alguns s'hi oposin. D'aquesta manera, la vila torna a la causa catalana i canvia altre cop de bàndol, al mateix temps que demana comprensió a la ciutat de Barcelona sobre els motius pels quals havia prestat homenatge de fidelitat al rei. Després de l'entrada de les tropes del Principat, es produeix una espècie de «cacera de bruixes»: una petició a Gonsalvo de Mendoça, capità de la vila, perquè siguin destituïts els antics batlles, que havien defensat l'opció de no deixar entrar la bandera de Barcelona, i perquè se'ls investigui per si han comès algun delictes.

A partir d'aquí, els igualadins no descansaran tranquils fins que tornin a la reducció reial, ja que els territoris veïns eren contraris a la causa catalana. Així, doncs, un dels problemes més importants als quals havia de fer front la vila era que es trobava enmig d'un territori pertanyent al comte de Cardona, partidari del rei Joan II i, per tant, quan estava sota el domini del Principat, es trobava sempre assetjada per tota classe de perills. I així apareix en una carta del Consell: «...*aquesta vila és constituda en lo mig de viles, lochs e castells de enemichs, e rebel·les del dit senyor rey e del dit Principat, axí com lo loch de la Lecuna, la vila de Santa Coloma de Queralt, lo castell de Thous, en los quals ha algun noble de rossins assats gran, e l'altre part les viles de Calaff e dels Prats, e altres viles e castells del condat de Cardona, qui sempre stan ab la bocha uberta per subir e destruir aquesta vila...*».² I aquesta preocupació estarà sempre ben present en el capteniment del Consell i els seus representants davant les institucions de la ciutat de Barcelona.

1. Arxiu Comarcal de l'Anoia, Arxiu Històric Municipal d'Igualada (AHMI), *Liber Universitatis Anni MCCCCLXIII*. 1463 (en endavant LU, 1463), fol. 22r-22v.

2. AHMI, LU, 1463, fol. 96v - 97r.

LA DESTRUCCIÓ DELS CASTELLS DE CLARAMUNT I D'ÒDNA

En aquest sentit, els dos castells que preocupaven més la universitat d'Igualada per a la seva seguretat eren els de Claramunt i d'Òdena, feudataris dels Cardona. En diverses ocasions els homes de Claramunt, que eren els que portaven més de corcoll als igualadins, havien assaltat i robat transeünts i comerciants que passaven per aquelles contrades, ja que era el camí natural de Barcelona a Lleida. Aquests fets eren denunciats a la Generalitat i als consellers de la ciutat de Barcelona: «...lo die proppessat -V- homens de la guarda del castell de Claramunt són exits en lo camí general, a -I- treguer qui portava pescha, e altres mercaderies, e han li levat -I- costal de congra e -I- miller de arengades...».³ Davant aquests continus problemes, es va resoldre portar a terme la destrucció dels dits castells. La petició d'aquesta destrucció ja s'anava fent des de l'any anterior per part del Consell d'Igualada. Aquesta decisió es va prendre el 20 de juliol de 1463 per ordre de la Diputació de Catalunya,⁴ la qual va ordenar que fos derruïda la fortalesa de Claramunt així com l'església,⁵ però manant que els altars fossin conservats i traslladats a l'església del lloc. Les despeses i els treballs d'enderroc del castell de Claramunt es van repartir entre la vila igualadina

3. AHMI, LU, 1463, fol. 93r - b.

4. «... fou deliberat e conclós que per a esser promptament derrocats los castells de Claramunt e de Òdena, sien tramesos als consellers de la vila de Golada, qui han càrrech del dit enderroch, quatre homens molers de la present ciutat: ab açò emperò que sien pagats per tant temps com staran, per los dits consellers, dels bens que són stats trobats dins lo dit castell de Òdena» (Joan Segura, *Història d'Igualada*. 2 volums. Barcelona: Estampa d'Eugeni Subirana, 1907-1908).

5. «...deliberat havem en tota manera, no solament lo castell de Claramunt, ans encara la església que dins aquell és sien derrocats per manera que no hi resta força alguna, açò emperò entès que los altars sien degudament conservats e portats baix a la església del loch, donant-hi, per ço, en tot prompta execució, com per beneffici de totes aquexes encontrades sie molt necessari...» (AHMI, LU, 1463, fol. 110v - 113r).

i els diversos pobles veïns, com Piera, Monistrol, Esparreguera, Olesa, Collbató, etc.

La destrucció del castell d'Òdena es va portar a terme el mes d'agost del mateix any, i els diners per costejar-ne les despeses es van aconseguir del béns obtinguts del castell: «...los qui han guardat lo castell d'Òdena en lo temps del enderroch de aquell, los trabellants e obrants en aquell, hoc encare los treginers e persones qui han portades les robes sien pagats e satisfets dels preus procehits de les dites robes...»⁶ De la destrucció d'ambdós castells se'n va encarregar el mateix Consell d'Igualada.

LES HOSTS DELS POBLES VEÏNS CONTRA IGUALADA

Aquests fets van esperonar les revenges dels veïns. D'aquesta manera, les escomeses de gent d'armes dels castells veïns pels voltants de la població van ser habituals, sobretot per part dels homes pertanyents als castells de Tous i de la Llacuna, partidaris del rei Joan II, els quals instaven els consellers igualadins a passar-se a la seva causa. Per aquest motiu aprofitaven qualsevol ocasió per tal de malmetre els interessos de la vila. En una carta dels consellers als paers de Cervera comenten que «...la gent de Thous sovint saltegen aquests camins e precipitament lo camí qui va en aquexa vila e han dats molts dans a moltes gents».⁷ En una altra ocasió, potser una de les més importants ocorregudes durant el mes d'octubre de l'any 1463, les hosts de Tous i la Llacuna van arribar a cremar tots el molins de la ribera. Això va obligar cinc homes amb sis càrregues a desplaçar-se a la vila de Capellades per poder moldre el blat. Veient el Consell que no tornaven, van enviar a buscar-los. Aleshores, la gent de Tous que estava a l'aguait els va preparar una emboscada i els van agafar tots presoners, un total de quinze. De tots ells en van penjar dos, Pere Pelegrí i Antoni Manresa, i van

6. AHMI, LU, 1463, fol. 121r.

7. AHMI, LU, 1463, fol. 96v - 97r.

demanar per als altres un rescat de 400 florins d'or, tot amenaçant-los, també, de penjar-los. Davant tanta crueltat, els consellers van escriure, explicant el fet succeït, als diputats del General, amb paraules per si mateixes ben expressives: «...mostrant, ab effecte, fer la guerra dura e pus cruel que no han dací atràs».⁸ Així mateix, els van fer arribar una súplica d'ajuda perquè s'havien assabentat que la «... Lacuna ha enviats XXX e entre los Prats e Calaff LX rocins e molta gent de peu qui convine venir sobre aquesta vila desigant ab molt effecte per rahó de aquests enderrochs de castells, destruir-nos e si poden metre nostra vila a total extermini».⁹ Les notícies que arribaven a la població, doncs, no eren gens reconfortants, tal com es veurà altres vegades.

Fets com aquests eren freqüents, ja que les amenaces, els requeriments i diferents tipus d'artificis per poder entrar a la vila sovintejaven en aquest període.¹⁰ Durant el mes de setembre, els igualadins van rebre un ultimàtum d'Arnau Guillem de Cervelló perquè tornessin a l'obediència de Joan II;¹¹ en cas contrari, el comte de Prades, que es trobava a la vila de Santa Coloma, atacaria la població. La resposta dels consellers va ser clara «...fouch de continent per nosaltres deliberat donar lo callat per resposta al dit beró, e desenganar lo portador de aquella que ell de qui avant ne altres no-ns porten tals letres ne meneigs...»;¹² per tal motiu, demanen protecció a Barcelona, i aquesta els respon: «...les sues cominacions ne dels altres enamichs podeu poch stimar, car per gracia de Déu fort vila teniu e ben populosa e de valent gent, per la qual rahó lo poder de qualsevol rey sperar porieu si grans artellaries e bombarderies no portaven».¹³ Així, la vila es va quedar sola davant les amenaces rebudes, segurament perquè la ciutat de Barcelona no podia fer-se càrrec de tots els fronts oberts.

8. AHMI, LU, 1463, fol. 153v.

9. AHMI, LU, 1463, fol. 153v.

10. AHMI, LU, 1463, fol. 127r - 127v.

11. AHMI, LU, 1463, fol. 140r - 140v.

12. AHMI, LU, 1463, fol. 140r - 140v.

13. AHMI, LU, 1463, fol. 143v - 144r.

LA NECESSITAT D'OBTENIR CAPITANS I GENTS D'ARMES PER A LA DEFENSA DE LA VILA

La situació de la vila enmig del territori dels Cardona comportava que hi hagués sempre un nombre d'homes armats per a la seva defensa. Però això no va ésser així, ja que la majoria de les vegades la població es va trobar desprotegida i amb l'única opció de deixar tancades i barrades les muralles.

L'arribada de la bandera de Barcelona el gener va suposar que es quedés a la vila un grup armat sota el comandament de Gonsalvo de Mendoça. Aquests homes restarien a la població per defensar-la, però la vila havia de fer-se càrrec del seu sou i manutenció. A finals de febrer, aquesta força havia marxat d'Igualada, ja que no havia rebut el sou estipulat.¹⁴

Les peticions d'ajuda a Barcelona seran constants, tant en homes com en armament, per poder d'aquesta manera defensar-se dels veïns, atemorint-los i portant-los al seu bàndol.¹⁵ Però aquesta aspiració serà una il·lusió, ja que els fets demostraran el contrari. L'arribada de Joan de Torres per atacar el castell de Tous, després de les peticions d'ajuda del Consell de la vila, no serviran perquè es quedi a la ciutat. Llavors el Consell es posa en contacte amb Pere Lluís de Vilafranca i hi obre negociacions perquè sigui el capità de la població. I aquest els fa una petició molt clara: si volen que sigui el seu capità, han d'enviar a Barcelona 35 florins,¹⁶ que és el que costa el seu sou durant un mes, i mentre no rebi la paga no es desplaçarà a Igualada. Després de diversos problemes en la tramitació de la paga, ja que els consellers no volien enviar aquesta quantitat de diners per uns camins tan insegurs, l'inviten a venir a la vila i cobrar a la seva arribada. Ens hem de fer ressò d'una qüestió important en les negociacions que van portar els

14. AHMI, LU, 1463, fol. 76r - 77v.

15. AHMI, LU, 1463, fol. 76r - 77v.

16. AHMI, LU, 1463, fol. 133v - 134v.

consellers i el capità: la importància del fet que el nou oficial accepti el suggeriment dels consellers i no vulgui fer la seva voluntat.¹⁷ Però no devia acceptar, perquè poc després, durant el mes de setembre, trobem la presa de possessió de Lluís de Conesa com a nou capità d'Igualada i sotsvegueria. Dos dies més tard, el nou oficial rebia dels cinquanteners¹⁸ de la vila jurament i homenatge, i procedia a la seva distribució al llarg de les torres i muralles que tenia la vila per a la seva defensa. Ara bé, igual que els anteriors, aquest capità va durar poc temps, ja que durant el mes d'octubre ja va tenir disputes amb el Consell. Aquesta vegada, els consellers acusaven Lluís de Conesa de voler fer el que li venia de gust, cosa que no acceptaven els consellers per temor a posar la vila en perill i, segurament, per voler ser ells els qui manessin. Aquest fet va comportar que el capità i els seus homes se n'anessin de la localitat i ell escrivís a Joan de Beaumont, lloctinent a Catalunya d'Enric IV de Castella, acusant els igualadins d'haver incomplert el contracte. Va respondre ràpidament el Consell d'Igualada en defensa pròpia acusant Conesa de mal regiment per la seva joventut i per posar la vila en perill.¹⁹ Encara trobarem un altre capità al llarg de 1463, Joan de Muntés, que va exercir el seu càrrec almenys durant un mes.

L'armament per a la defensa serà una de les contínues reivindicacions fetes a Barcelona,²⁰ com va ésser la petició de la bombardera Maians,²¹ que

les viles d'Igualada i Piera, amb la intenció de repartir-se les despeses, van demanar prestada en associació.²² Però sembla que va ésser difícil concretar tal associació, perquè els jurats de Piera no es decidien a portar-la a terme. Els igualadins van instar-los a decidir-se, i al final, el Consell d'Igualada va fer-se'n càrrec ell tot sol.

PETICIONS D'HOMES PER A LA GUERRA

La vila, cada vegada que estava sota un o altre bàndol, rebia sempre peticions d'homes perquè lluitessin a la guerra. Però el Consell es negava sempre a cooperar esgrimint privilegis que tenia concedits.²³ En altres moments s'hi negaven adduint raons com la falta d'homes d'armes que poguessin defensar la vila, o perquè havien anat a buscar vitualles i la població no podia quedar-se sense gent: «*però per quant quescun die havem a fer tremeses per moltes parts, per recaptar e haver vitualles per provisió d'aquesta vila porà esse no poder suplir a tanta gent com per vos es demenada, però farem lo que porem*».²⁴ Fos com fos, la vila sempre es resistia, d'una manera o d'altra, a cooperar amb el diversos bàndols que li demanaven suport. Segurament per por a quedar-se indefensa davant la situació de perill constant en què es trobava i, també, per defensar els privilegis concedits.

ELS PRESONERS

En temps de guerra, la qüestió dels presoners era de vital importància, tant per aconseguir-ne l'alliberament i les pertinences —que havien estat requisades—, com per defensar-se dels fets comesos en el seu territori. Aquest és el cas ocorregut a principis d'any. La vila va rebre diverses cartes

17. «...vos responem que som molt contents de acceptar lo dit capità, pus ell sie home de bé e no sie home qui no volgués seguir al consell dels sis consellers juxta la forma de vostra scriure...» (AHMI, LU, 1463, fol. 135v. - 136r).

18. Cada un dels caps que manaven una cinquantena d'homes en la defensa de la muralla.

19. AHMI, LU, 1463, fol. 156r - 156v.

20. «E si-s pora obtenir de aqueys senyors de dipputats e consellers alguna artellaria axi de una gombarda de boca de mig quintar, e qualque serebetana, pulvora o salpetra, e viratam vos placia fer-hi vostra diligencia» (AHMI, LU, 1463, fol. 32r).

21. Arma de foc que hom carrega amb pólvora, de poca longitud i generalment de gran calibre que fou usada durant la segona meitat del segle XIV i tot el segle XV.

22. AHMI, LU, 1463, fol. 89v - 90r.

23. AHMI, LU, 1463, fol. 17r.

24. AHMI, LU, 1463, fol. 82r-b.

en què se li demanava la llibertat de tres homes que tenia presos. Aquests homes havien comès un delict²⁵ en la persona del sotsveguer de la vila, i per tant esperaven ser jutjats. El Consell, a pesar de les contínues peticions perquè fossin alliberats, s'hi va oposar adduint que, si els alliberaven, no serien castigats.

Per contra, trobem diverses peticions de clemència des de la vila i per diferents motius: persones retingudes amb enganys, com el capità del castell d'Orpí que estava pres pel capità del castell de Miralles; petició al castell de Mediona perquè posés en llibertat Jaume Guioles, el seu fill Vicenç Guioles i Guillem Bertran i perquè també els en restituïssin les pertinences; súplica a mossèn Tàrrega, de Cervera, perquè alliberés Pere Mateu i Lluç Bedorç, de Vilanova del Camí, que tenia presos a la vila, ja que, encara que abans havien estat vassalls del comte de Cardona i Prades, ara eren partidaris de la causa catalana i estaven sota la protecció de la vila d'Igualada.

Un cas a destacar és la intercessió de la vila davant Joan de Beaumont i els diputats del General per Pere Mateu, fill, el qual, juntament amb el seu pare, estava comerciant amb els enemics a petició de la universitat igualadina davant la manca de provisions de boca que tenia la població, i declaraven que si algú havia de ser castigat eren ells per haver-ho ordenat.²⁶

25. «... no ha molts dies que Johan de França ab assats ultrança ha menegat, pres e ligat al sotsvager d'aquesta vila, e no contrestant aquells cars fos indegudament tractat e en gran menys e preu e desservici del senyor rey e dels seus officials... / ...Per ço molt noble mossèn vos pregam quant més podem a nostra resposta, ans vullats pendre en anuïgs, car aquest fet no sia en nosaltres, més sia en les mans de la justícia de la qual som stretament requests e instats» (AHMI, LU, 1463, fol. 15v).

26. AHMI, LU, 1463, fol. 132r. - 132v.

PLANS D'ATAC A SANTA COLOMA DE QUERALT

Entre la correspondència que apareix en el *Llibre de la Universitat*, hi ha una sèrie de missives entre Cervera i la vila datades en el mes de febrer (poc després de passar Igualada a la causa catalana), on els consellers de la població escriuen als paers de Cervera i els plantegen la possibilitat d'atacar Santa Coloma de Queralt, oferint-los tota l'ajuda i suport possible tant en homes com en artilleria i comptant, a més d'això, amb l'auxili de Jaume Xetantí i Pere Ferrer de Barcelona. Opinaven que no seria difícil que aquesta localitat es passés a la seva causa sense necessitat d'utilitzar les armes, considerant, a més, que Manau de Beaumont i Bertran d'Armentaris impedirien que arribessin ajudes des de Tarragona i, d'aquesta manera i una vegada sotmesa la vila de Santa Coloma, tindrien pas segur fins a Barcelona, on es trobaven les vitualles.

Però poc després, davant la petició d'ajuda oficialment transmesa pels paers de Cervera per realitzar la dita expedició, els igualadins es van disculpar de no poder-hi contribuir tal com ho havien promès, assegurant que la població es trobava en perill i que el municipi de Cervera tenia prou homes i material per portar a terme el seu objectiu.

La causa d'aquesta decisió fou que havia rebut notícies que tropes de Joan II volien recuperar les viles perdudes i, per tant, Igualada es trobava en perill. D'altra banda, tenien l'amenaça de Gonsalvo de Mendoza d'abandonar la població si no rebien la soldada, de manera que quedaria sota les amenaces de les tropes enemigues i de les pròpies per voler marxar a causa de la manca de pagament.

EL MANTENIMENT DE LA MURALLA I LA CONSTRUCCIÓ DE TORRES

Tenir la muralla de la vila en bones condicions serà uns dels objectius més importants del Consell. Les obres de reparació i de millora van

ésser contínues, com ho demostra la documentació existent. El mes de desembre de l'any 1462, apareix una crida dels batlles, a instància dels consellers, que ordenen als capitans i als seus homes que arreglin la muralla. Poc temps després trobem un memorial enviat a Valentí Artigó, a Barcelona, perquè demani al diputats del General que els béns requisats a la senyora de Montbui se'ls pugui quedar la vila, ja que són de poc valor i han fet moltes despeses en la muralla, i al mateix temps tracti amb el bisbe perquè els preveres contribueixin en les obres del mur tal i com fan tots els altres en la seva diòcesi.²⁷

La construcció de la torre del *Levador*, situada al costat de la porta del mateix nom, va tenir molta importància, com ho demostren les diverses ordenances. Una d'aquestes dóna permís als obrers que l'estan construint per poder agafar les pedres del raval. Així mateix, ordenen que deu florins d'or de la marmessoria de Bartomeu Pedriça siguin lliurats per a la construcció de la torre i que s'encarreguin els mateixos obrers d'administrar-los. Més tard se'n van lliurar deu més per poder-la acabar, però deuriem sorgir problemes a l'hora de pagar-los, perquè trobem una ordenança del Consell que afirma que els deu florins d'or atorgats a la construcció de la torre tenen preferència sobre qualsevol altra assignació. Això demostra la importància que donaven a la seguretat de la població.

En un altre moment trobem com alguns habitants de la vila renunciïn al seu salari, cas de Marc Busquets, notari, i de Pere Millars, com a obrers del mur, per tal que el que els corresponia rebre de sou fos per pagar el treball de Joan Artigó, escriptor, que també treballava en el manteniment de la muralla.

LA DEFENSA DE LA VILA

De la defensa de la vila se n'encarregaven els mateixos habitants. Si hi havia en aquells moments gent d'armes a la població, aquests tenien la missió de defensar-la amb l'ajuda dels veïns. En temps de guerra, les decisions que pertocaven a la protecció de la vila i els seus habitants eren del Consell, i totes les decisions es feien públiques mitjançant el nunci. Les crides eren la manera més eficaç de mantenir la gent informada, preparada i disposada davant qualsevol eventualitat.

El fet que la gent estigués preparada era sinònim de seguretat, i per tal motiu era corrent que es fessin pregons manant als habitants de la vila, per exemple, que tot aquell veí que posseís armes les tingués preparades i llestes per defensar la muralla,²⁸ a més de fer provisió de tot el necessari per si sorgia qualsevol contrarietat; o que la gent que acostumava a protegir-se dins la vila, s'hi aplegués per qualsevol motiu.

Les guàrdies eren cuidades al màxim, i el Consell vetllava perquè es realitzessin amb molta diligència, entrant i sortint de la guàrdia en els tocs assenyalats i sota pena de multa si no es complia el que estava estipulat.

A pesar de tot, i a causa de les contínues negligències i faltes d'atenció en el compliment de les guàrdies, el Consell va acabar ordenant que se n'encarreguessin els caps de família i fills majors de les cases, i va prohibir que les fessin els fadrins, els missatgers, els estrangers i els menors de vint anys. I, com a exemple d'aquestes negligències, el Consell prohibeix que el fill de Pere Ferrer faci guàrdies, ja que es jugaran i posa en perill la vila.²⁹ A més a més, adverteix al pare, ja que el seu fill el substituïa quan

28. AHMI, LU, 1463, fol. 12v.

29. «...per tant com lo fill d'en Pere Ferrer, tapiner, en les hores qu'es troba en la dita guayta met la dita guayta en revolta, e per ell és mesa en perill la dita vila e més per quant es fedrí e de edat juvenil, que d'aquí avant no sie pres ni acullit en la dita guayta, ans sie expel·lit e foragitat de aquella, vullés que guayt per lo dit son pare vullés per via de loguer, e en açò no hi sie donat negun comport» (AHMI, LU, 1463, fol. 83r - 83v).

27. AHMI, LU, 1463, fol. 24v -25r.

li pertocava a ell fer el torn, que si no les vol fer, que llogui alguna persona que se'n faci càrrec.

Quan la vila no se sentia segura, tancava les portes de la muralla a una hora determinada. Llavors el Consell notificava als veïns i forans que tot aquells que volguessin passar la nit a la població d'Igualada fossin a la vila abans de les sis de la tarda, hora en què, per seguretat i amb el fi de millorar la tranquil·litat dels veïns, es tancarien els portals sense deixar entrar ningú, encara que fossin singulars de la vila.

El Consell, en cas d'atac, tenia distribuïts els homes de la població entre les torres i les muralles de la vila. Els tenia repartits entre quatre seccions de 50, 56, 58 i 52 homes cada una. Al capdavant d'aquestes hi havia, l'any 1463, Ramon Soler, Baltasar Bages, Pere Amat i Pere Pau Solanelles, respectivament; l'oficial en cap de la vila era el capità Lluís Conesa. També apareixen, dins de cada secció, els *caps de dena*; aquests tenien al seu càrrec deu homes i una petita franja de la muralla que, normalment, seguia l'esquema següent: torre–muralla–torre–muralla. És a dir, defensaven dues torres i dues seccions de mur que hi havia entre les torres, mentre que la defensa de la torre següent corresponia a un altre *cap de dena*, amb el mateix esquema.

Igualment, en altres moments, el Consell ordena constituir regidors i mestres d'artilleria de la vila a Pere Ponç, Pere Muset i Pere Aguilera, teixidors, donant-los plens poders per governar i comprar l'artilleria necessària. Pere Ponç s'encarregarà de donar compte i raó de l'artilleria i Pere Muset i Pere Aguilera de buscar aquelles persones que les facin servir i de distribuir-les.

En un altre apartat, manen que es netegi la rogalia de la vila, i que la muralla s'arregli i es prepari per a les peces d'artilleria, per poder fer front a un possible atac.³⁰

30. «...per los esguarts demunt dits volgueren e ordenaren que les valls de la dita vila sien scurats e apregonats e rasos en totes aquelles parts que sia mester, e la muralla sia reperada e adobada, e en aquella sien fetes tants forats e gombarderes com serà deliberat e ordonat hoc, e fetes verdesques en los lochs necessaris segons per los obrers del dit mur...» (AHMI, LU, 1463, fol. 133v. - 134v).

L'OBTENCIÓ DE BLAT

El Consell General, davant la necessitat de mantenir la població a causa de la manca de blat i altres cereals, va dictar durant l'any 1463 nombroses ordenances destinades a l'obtenció de blat. En algunes s'ordena requisar el blat de tots els graners i de la tenda del blat; en altres, els moliners no poden vendre blat ni farina, i ningú no pot treure blat de la vila. Que el blat dels enemics fos requisat i venut per poder sostenir la universitat. Igualment manen que els cereals de la casa de Montbui que té Antoni Cardona i Pere Muset siguin venuts per atendre les necessitats de la vila. Posteriorment van ordenar que fossin pagades, restitüides i esmenades les quantitats a tots aquells veïns als quals se'ls havia pres blat.

En altres moments, davant la gran mancança de cereal, decideixen enviar gent per anar a comprar blat i altres cereals a diversos pobles com Oluja, Biure, Santa Perpètua, Montmaneu, Pontils, etc., i posteriorment s'aniria a recollir amb mules i homes armats per custodiar el blat.³¹ Estableixen que les persones encarregades d'anar a recollir el blat i que no vulguin fer-ho, paguin a un altre home perquè faci el seu treball; en cas contrari, serien empresonats.³² Agrupen els homes en *denes*, i al front d'aquestes es troba el *cap de dena*.

Altres disposicions manen, mitjançant les crides, que no es vengui blat de la vila als forners, o que es prohibeixi vendre pa o farina a estrangers o persones d'altres pobles, excedint d'un panet per persona, ja que els forners i revedors no poden treure farina ni vendre-la, sota pena de cinc sous cada vegada que ho facin. Es veu clarament aquí l'intent de controlar en cada moment la quantitat de blat que hi havia i la voluntat de racionar-lo.

Hi ha un memorial del Consell dirigit a Joan de Beaumont i els consellers de la ciutat de Barcelona en què se'ls explica que la vila està buida

31. AHMI, LU, 1463, fol. 80v.

32. AHMI, LU, 1463, fol. 83r - 83v.

de blats, civada i altres cereals.³³ Que havien intentat comprar-ne a altres viles, però que, a causa de les prohibicions establertes, era molt difícil d'aconseguir-ne. I demanen que els sigui aixecat el vet i que els aconseguixin de la ciutat de Barcelona entre dues-centes i tres-centes quarteres de blat, ja que la vila es troba en extrema necessitat.

Durant el mes de novembre, i en previsió de la pròxima temporada, es promulga una ordre perquè la gent veremi i sembri. S'ordena a Rafel Dela, Baltasar Bages i Antoni Vallès que decideixin els llocs més convenients per començar a fer-ho, ja sigui a Montbui, el Pla de Sant Jaume, el Pla de la Torre a les Comes, o Vilanova, i que la gent hi vagin el dia assignat. De la mateixa manera, aquests arbitraran el lloguer de les mules que s'utilitzaran per al treball.

PROBLEMES DE CONVIVÈNCIA

Cal destacar el litigi que van tenir la vila i Gisper Millars. Aquest va agafar quelcom en penyora a Valentí Artigó que Millars no li va tornar; els consellers, davant aquesta situació, li van embargar els béns i li van imposar una multa.

Millars va reclamar que li retornessin a través del Consell de la ciutat de Barcelona. I la vila igualadina els va respondre que li perdonarien la pena si tornava primer les coses de Valentí Artigó i pagava les despeses que havia realitzat la població. A més a més, el Consell d'Igualada va comentar al Consell de Barcelona que si continuaven escoltant-lo els angoixaria fins al dia del judici final.³⁴ Ja que, a més, si Gisper Millars no s'hagués burlat de la pena dient que «... *vuytcents florins hi despenguera he après ne menlevarà si aquells no hi bastassen fins*

31. AHMI, LU, 1463, fol. 80v.

32. AHMI, LU, 1463, fol. 83r - 83v.

33. AHMI, LU, 1463, fol. 94r - 94v.

34. «...*he placie-us més repol·lir lo dit Millas, lo qual si oir lo volren vos congoxaria fins al die del judici...*» (AHMI, LU, 1463, fol. 151r - 151v).

anar a captar per les portes, exir soll de aquesta vila»,³⁵ no hauria tingut tants problemes.

Un cas singular que apareix en el *Llibre de la Universitat* és l'ocorregut entre Pere Çaravató i Joan Serralonga, notari i conseller. El primer, molest per alguna causa, va llançar injúries i impropèris al segon en públic i davant de gent notable, dient-li entre altres coses «*cagalló de merda*».³⁶ Davant aquesta actitud, se li va recriminar el comportament i Serralonga va demanar al batlle Antoni Cardona que l'agafés pres, cosa que Çaravató no va consentir; ans al contrari, va augmentar la quantitat d'impropèris contra Serralonga i la vila. Davant d'aquesta situació, el notari i conseller va exigir a Pere Mas, l'altre batlle, que el prengués. Aquest, abans de resoldre alguna cosa, va demanar parer al Consell, el qual va dictaminar que fos pres i d'aquesta manera servís de càstig i d'exemple.

Una qüestió més habitual era la tardança i negligència d'alguns membres a l'hora de reunir-se el Consell, cosa que portarà el Consell a prendre la decisió d'imposar una multa de quatre diners als components que arribessin tard. El Consell va ordenar que, en endavant, es reunien en la forma acostumada i amb l'anunci de la reunió mitjançant tocs de campana: primer set tocs, després vuit, més tard nou i finalment deu. Després d'aquest últim toc, a tot aquell que no hagués arribat al Consell se li aplicaria la pena i els diners es repartirien de la manera següent: tres per a l'obra del mur i un per a Joan Serralonga, notari i conseller encarregat d'executar la sanció.

En temps de guerra, les necessitats feien que la gent de la vila actués, en alguns moments, contra els interessos de la universitat i de la comunitat. I aquests casos van ser bastant comuns, ja que reiteradament, mitjançant les crides, la població va ser requerida a comportar-se adequadament. En són exemple els casos en què els batlles van demanar a

35. AHMI, LU, 1463, fol. 151r - 151v.

36. AHMI, LU, 1463, fol. 95r - 95v.

la població que aquells que tinguessin robes o béns del castell d'Òdena, o sabessin d'altres que en tinguessin, les lliuressin a l'hospital de la vila o serien multats amb 15 lliures. També hi ha diverses proclames en què es demana que els veïns no s'emportin la verema de les vinyes de Joan de Montbui,³⁷ Joan de Regadell, Bernat Guerau de Boixadors i Bernat Sallent d'Orizells, sota pena de 50 sous.

LES CRIDES

Les crides, tal com hem vist, era el mitjà que utilitzava el Consell per fer conèixer als veïns de la vila les ordenances i avisos que havien estat promulgats. Es realitzaven en els llocs públics habituals i s'hi anunciava qualsevol esdeveniment, des d'avisos fins a festivitats.

Les crides de caràcter religiós, molt importants en aquesta època, ens mostren com eren d'importants certes festivitats, com ara la Concepció, i quina havia de ser la disposició dels habitants de la vila durant aquesta celebració a causa de la solemnitat de l'acte: abstenir-se de treballar, processó, missa i sermó per poder guanyar indulgències.³⁸ Igualment, en trobem d'altres, promogudes pel bisbe, en què es motiva els igualadins a fer processons per Jesucrist, la Verge i l'àngel custodi, concedint remissions. En altres apartats els batlles, preocupats per la manera de parlar dels veïns, manen pregonar la prohibició de blasfemar i renegar, sota pena de multa o presó, i insten els ciutadans a denunciar aquests actes.³⁹

EVOLUCIÓ DE LA POBLACIÓ DURANT ELS ENFRONTAMENTS ARMATS

L'enorme pèrdua d'habitants que es produeix en aquest enfrontament armat, tant per mortaldats

com per la fugida dels veïns de la vila, i en tants pocs anys, marcarà l'evolució posterior de la població igualadina. Les dades són clarament orientatives, perquè hi ha una absència notable de dades, sobretot durant aquest període de confrontació. Els pocs indicis que tenim ens poden ajudar a mostrar la tendència marcada per la població, confirmades, a més a més, per las contínues i reiterades queixes que realitzava el Consell en aquest mateix sentit.

La mitjana de caps de família a Igualada des de 1450 a 1461 és 273.⁴⁰ Si ens atenem a les dades, podem constatar que dels 299 caps de casa de 1461 es passa a 161 el 1462; això representa una disminució del 46 % de la població en un any, cosa que suposa una catàstrofe poblacional per a la vila, però encara havien d'arribar les etapes més dures. De fet, aquesta disminució de veïns no acaba aquí, ja que pocs mesos després arribaran als 135 caps de família, un 16% menys que l'anterior jurament d'homenatge de 1462. Aquesta enorme pèrdua poblacional no fa més que augmentar i arriba als mínims coneguts de 73 cases el 1468, quan se'ls insta a pagar el fogatge. Al final de la llista en què apareixen els caps de casa que havien de contribuir a pagar aquest impost, hi apareix escrit: «*Pagadors fins ací. Seguxen-se los miserables*».⁴¹ així subratlla el mateix Consell, una vegada més, quina era la situació real i l'extrema pobresa en què es trobaven, anomenant els pocs que podien aportar alguna quantitat, i insinuant que la resta de la població es trobava en la més absoluta misèria. Aquestes 73 cases representaven una disminució del 75,6% respecte de 1461; és a dir, tres quartes parts de la població d'Igualada havia desaparegut...

37. AHMI, LU, 1463, fol. 143r -143v.

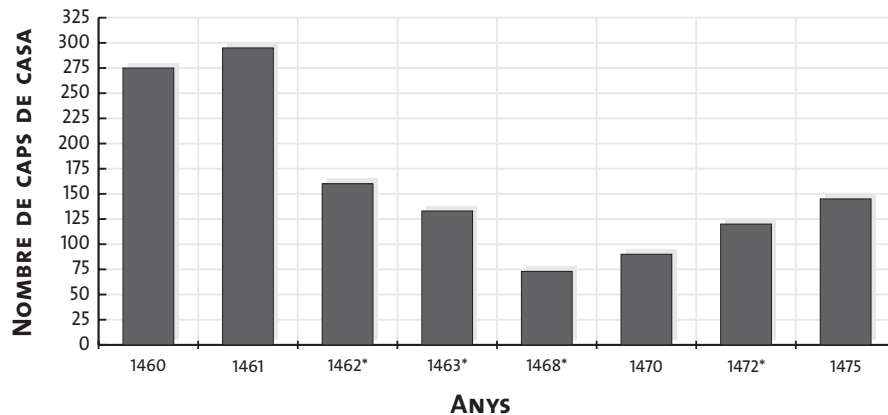
38. AHMI, LU, 1463, fol. 12r.

39. AHMI, LU, 1463, fol. 13v.- 14r.

40. Per poder tenir una certa idea de la població d'Igualada hem agafat com a punt de referència els caps de família, que eren els representants de cada una de les cases, que formaven la universitat i que apareixen en els fogatges, les talles i els juraments d'homenatge realitzats.

41. AHMI, *Universitatis Anni MCCCCLXVII et Octavo*. 1467-1468, fol. 18r.

EVOLUCIÓ DELS CAPS DE FAMÍLIA DURANT LA GUERRA CIVIL

Anys 1462 i 1463: juraments de fidelitat realitzats a Joan II i Enric IV de Castella, respectivament

Anys 1468 i 1472: fogatges

Anys 1460, 1461, 1470 i 1475: talles

Des de l'inici de la guerra i la posterior entrada de les tropes realistes a la vila el 1465, la població igualadina no fa més que disminuir, a la vegada que augmenten els patiments que ja suportava. Aquest malestar es tradueix en un clamor cap al rei Joan II quan aquest exigeix el pagament del fogatge a la localitat a començament de 1468. Per tal motiu demanen a Pere Mateu que expliqui al monarca la situació en què es trobava la vila.⁴²

Aquesta situació sembla que presenti certa millora pocs anys després, quan el 1470 apareix una llista de components de la talla amb 94 caps de família, i el 1472 amb una llista de fogatge de 123 cases. Aquest canvi en l'augment de la quantitat de focs pot atribuir-se al retorn d'alguns dels veïns que havien fugit de la localitat quan aquesta es trobava en els pitjors moments i, també, al fet que les famílies vingudes a menys i que havien passat a engrossir el grup dels pobres vergonyants, davant la situació de penúria econòmica de la vila, haurien estat inclosos en la talla perquè aportessin, si podien, alguna petita quantitat. Sense oblidar-nos,

a més a més, de les famílies de pobles veïns que podien haver-se instal·lat a Igualada fugint de les penúries, i que passarien a ampliar temporalment o definitivament, el nombre de cases i, per tant, de contribuents.

A partir de l'any 1475, la població igualadina inicià molt lentament una certa recuperació, amb períodes de creixement alternats amb altres de petites recessions que no donaran a la vila la tranquil·litat necessària.

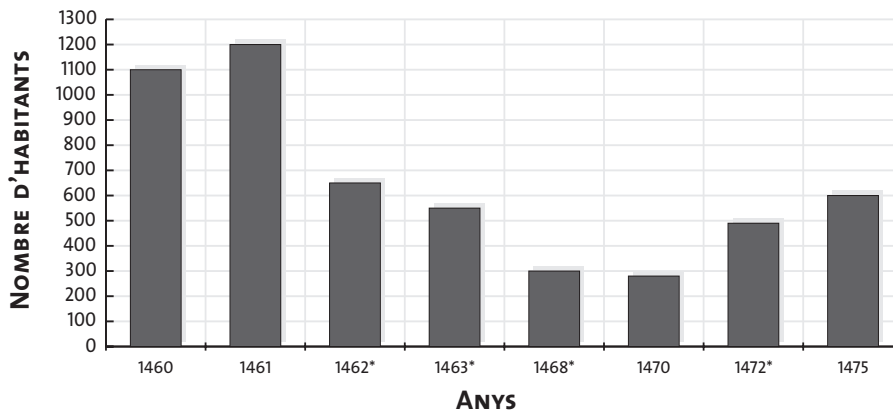
A la gràfica de la pàgina següent podem veure la possible població que hi havia a la vila a partir dels caps de casa aplicant-li un coeficient de 5 persones per família, però no podem saber la població real que hi podia haver, refugiant-se i malvivint entre les seves muralles, és a dir, els pobres vergonyants i les bosses de mendicitat, tan comuns i importants en nombre durant aquest període.

SITUACIÓ DE LA POBLACIÓ L'ANY 1463

La vila també va patir els efectes de l'emigració, tant per part dels habitants d'Igualada que van marxar per motius de guerra i de subsistència com per part de residents d'altres pobles que

42. AHMI, *Universitatis Anni MCCCCLXVII et Octavo. 1467-1468*, fol. 10v.

POSSIBLE EVOLUCIÓ DE LA POBLACIÓ D'IGUALADA
- COEFICIENT APLICAT 5 -

es desplaçaven a viure a la vila, cas de Rafel Dela, apotecari, procedent de la vila de Santa Coloma de Queralt, que va abandonar el seu poble per ser rebel al rei Joan II,⁴³ i d'altres com "...*Jacme Guioles, vahi e habitador d'aquesta vila e ver ciutedà de Barchinona...*".⁴⁴ Tinguem present que la vila era un punt d'atracció de les poblacions veïnes, i per tal motiu hi devia haver un continu anar i tornar, tant per refugiar-se com per comerciar a la localitat.

Aquesta fugida d'habitants de la població preocupava considerablement al Consell; preocupació que van fer arribar a les autoritats de Barcelona perquè imposessin penes i fessin tornar,⁴⁵ juntament amb els seus béns, els habitants de la vila que l'havien abandonat per por a la guerra, per defensar-la i custodiar-la. També trobem persones que s'havien canviat de bàndol i a les quals s'amenaça que si tornen a canviar de bandositat tindran una multa que pagarà el seu fiador.

No podem oblidar tampoc altres grups significatius de població existents a la vila: les vídues i els depauperats. No sabem el percentatge que hi

havia de les primeres, però a causa del període de carestia i de guerra que s'estava passant podria ser que el nombre fos elevat. Les vídues podien presentar diverses situacions econòmiques. Així, mentre que algunes, segons la seva situació econòmica, i tenint totes al seu càrrec fills que fossin menors d'edat, apareixerien a la documentació, n'hi havia d'altres que no hi sortien, encara que a nivell local constituïssin un foc. Pel que fa als pobres, i pels mateixos motius exposats, suposem que n'hi devia haver un nombre important, perquè es refugiaven a la vila esperant les almoines de la població, i més tenint en compte el bací dels pobres que tenia la localitat.

**LES ACTIVITATS SOCIOECONÒMIQUES
DELS VEÏNS D'IGUALADA L'ANY 1463**

Per tenir una certa idea de les activitats professionals desenvolupades pels igualadins, hem extret, dels juraments de fidelitat dels anys 1462 i 1463, les ocupacions laborals que hi apareixen, ja que cada cap de casa hi té declarat el seu treball, i hem elaborat una llista amb totes les tasques. No hi seran representats tots els habitants, però almenys ens donarà una imatge bastant aproximada de quines eren les principals ocupacions laborals i quanta població es dedicava a cada una d'elles.

43. «...*Rafel Dela, apotecari, rebelda al rey, ara habitant a Igualada*» (Joan Segura i Valls, *Història de Santa Coloma de Queralt*. Santa Coloma de Queralt, 1984, tercera edició, p. 216).

44. AHMI, LU, 1463, fol. 85r.

45. AHMI, LU, 1463, fol. 133v. - 134v.

Apareixen en la llista unes 34 professions diferents. No hi són representades totes les de l'època, ja que al llibre de la universitat n'apareixen d'altres, però només prendrem les que surten en la documentació abans anomenada. Hem agrupat aquestes professions per sectors.

La taula següent ens mostra els percentatges de cada un dels grups abans citats:

en general: soguers, ballesters, candellers, tapiners, etc., amb 19 oficials, seguits pels industrials de la pell amb un total de 17 treballadors, i tancant el grup els ferrers, fusters, manyans i mestres constructors amb 14 artesans. Hi ha, finalment, un grup sense especificar, als quals no se'ls relaciona amb cap tipus de feina, que sumen un total de 10 persones.

PRINCIPALS OCUPACIONS REALITZADES A LA VILA L'ANY 1463		
TIPUS DE TREBALL	OFICIS QUE ENGLOBA	% TOTAL
Manufactures del vestir	Teixidors, sastres, paraires i llaners	29%
Feines del camp	Llauradors i bracers	19,50%
Serveis	Notaris, barbers, cirurgians, apotecaris, hostalers, etc.	12%
Altres manufactures	Soguers, ballesters, espasers, beiners, boters, etc.	9,50%
Mercantil	Mercaders	9,50%
Manufactures de la pell	Sabaters i blanquers	8,50%
Construcció i afins	Ferrers, fusters, manyans i mestres constructors	7%
Sense especificar		5%

El primer apartat que destaca, amb un 29%, és el dedicat a subministrar i elaborar tot el relacionat amb la vestimenta de la població i altres peces. En aquest sector, hi apareixen treballant 58 persones, sobresortint els teixidors i els sastres amb 25 i 20 treballadors, respectivament, és a dir, gairebé un terç dels caps de família. Tot seguit, en ordre d'importància, hi trobem el sector agrari, amb 39 pagesos i bracers, tan important com indispensable per a una societat tan lligada a la terra. El tercer en la llista són els serveis, que engloba des de notaris a barbers, passant per hostalers i enterramorts. En aquest grup hi treballen 24 persones. Destaca un grup reduït numèricament però important des del punt de vista socioeconòmic, els mercaders, que amb 19 negociants havia de tenir una funció dinamitzadora de l'economia igualadina. Altres grups no menys importants, que també potencien aquesta funció, serien els englobats en el grup de les manufactures

Així, doncs, destaca en gran manera el grup dels artesans, amb un 54% del total, cosa que demostra una especialització de l'economia igualadina en aquest sector. Sector, a més, lligat estretament al comerç ja que aquests tallers, en general, tenien la venda directa al públic. Si a més li sumem el nombre important de mercaders que hi havia a la vila, obtindrem un esquema econòmic de caràcter comercial-artesanal de notable importància. D'acord amb aquesta economia, apareixen una sèrie de serveis dirigits a una població necessitada d'aquests especialistes, sobresortint el nombre de notaris, 7 en total, seguits pels barbers i cirurgians, amb 5, i els apotecaris, amb 4. Malgrat la importància d'aquesta economia comercial-artesanal de la població, no podem oblidar que Igualada presentava, igual com les altres viles del Principat, la dualitat camp-ciutat, ja que hi havia un sector important d'aquesta que es dedicava als subministraments agraris.

L'ECONOMIA IGUALADINA EN TEMPS DE GUERRA

Apareixen en els *Llibres de la Universitat* una relació de diferents ingressos i pagaments realitzats per la vila, mitjançant el bosser i el clavari, els quals ens donaran una idea de com es trobaven les arques de la població en aquests període i de quines eren les seves principals preocupacions a nivell econòmic.

Els ingressos provenien principalment de la venda de les imposicions i de les talles. Les imposicions eren un impost indirecte que gravava un tant per cent el preu de tots els articles que es venien a la plaça. D'altra banda, les talles eren un impost directe que gravava el patrimoni personal dels contribuents. Durant l'any 1463 no apareix cap tipus de talla de la qual tinguem constància. Els ingressos que podia tenir la vila, a part dels comentats, arribaven per diferents motius: lloguers, botigues de la vila, multes, embargaments, etc.

Les quantitats desemborsades més importants que apareixen són les que fan referència a qüestions de defensa de la població, com el pagament dels homes que guardaven la vila, la manutenció de les tropes en la seva estada a la vila, les guàrdies, etc. En importància, ve tot seguit l'adquisició de blat, i finalment la custòdia del castell de Claramunt, que, com s'ha anat comentant, era una de les principals preocupacions dels igualadins. En un dels rebuts realitzats a Juan de Muntés, capità de la vila, apareix la promesa que li fa Joan de Serrallonga que rebrien la soldada que els faltava per cobrar a principi de mes (6 lliures pels cavalls i 6 lliures i mitja pels lacais de la seva guarnició).

El pagament dels censos serà el gran problema de les finances municipals d'Igualada, sobretot després de la guerra civil. Els censos eren una forma important de finançament per a les universitats, però alhora eren una font d'abundants despeses a què havien de fer front quan arribava el moment d'abonar les pensions que generaven aquests censos. Això va motivar que estiguessin catalogats com a despeses per la mateixa universitat igualadina, dei-

xant en un segon pla l'objectiu principal dels censos: aconseguir emprèstits per fer front a unes determinades despeses que requerien una important suma de diners. Per fer front als pagaments de censos que ha de realitzar la vila, i davant la impossibilitat de poder-los efectuar, el Consell i jurats ordenen que, per pagar les 100 lliures barcelonines que falten per poder redimir el censal del rector del Marmellar, els sigui demanat, pels síndics encarregats d'aquest tema, als singulars d'Igualada que els deixin els diners per realitzar l'esmentat pagament, i que les quantitats avançades siguin preses a compte de la talla de l'any 1462 i acabi el present any 1463.

Davant de tanta necessitat, els consellers supliquen a Juan de Beaumont que les rendes reals i les recaptacions que es realitzen a la vila (que sumen un total de 30 lliures), es puguin quedar a la població, ja que el Consell té nombroses despeses per fer front als perills.

El Consell, davant la problemàtica econòmica de la universitat, intentarà per tots els mitjans cobrar els deutes dels morosos i aconseguir un major control sobre les despeses realitzades per la clavaria. Aquest és el cas de Joan Catarró, fiador de Berenguer Catarró, a qui la universitat ordena que pagui les quantitats degudes a la comunitat pels comptes de la clavaria, i que obligui Berenguer Catarró a presentar tots els comptes de l'esmentada clavaria.

A la taula següent intentem plasmar, en línies generals, la situació d'Igualada en xifres, prenent els ingressos i les despeses que apareixen al llibre, i suposant que no hi estan tots reflectits i que, per tant, hi pot haver un cert grau d'error.

Prenent, doncs, la mostra present, observem que entre les entrades i les sortides generals hi ha una diferència de —3.314,16 sous, gairebé un 41,84% més de despesa que d'ingressos. I, si prenem la despesa total amb relació a les despeses de defensa i gra, tenim que el global ascendeix a 5.256,41 sous, és a dir, un 66,37% de les despeses totals. La conclusió és, per tant, clara: la vila d'Igualada no tenia cap altra solució per poder subsistir i pagar els deutes del moment —que superaven amb

INGRESSOS I DESPESES REALITZATS PER LA UNIVERSITAT L'ANY 1463						
(EN SOUS)						
HISENDA	INGRESSOS TOTALS	DESPESES TOTALS	DESPESES EN DEFENSA	DESPESES EN GRA	PAGAMENT DE CENSOS	ALTRES DESPESES
Imposicions	4605,92					
Tresoreria		5219,91	2699,16	1597,25		923,5
Clavaria		1700,67	190		901,67	609
Altres		999,5		770		229,5
Total:	4605,92	7920,08	2889,16	2367,25	901,67	1762

escreix les possibilitats de la població—, que l'ús de les talles i l'endeutament per poder fer front a la seva supervivència, deixant altres tipus de pagaments, com determinats censos, per a ocasions més propícies, i fent front només als més costosos.

CONSEQÜÈNCIES FINALS DE LA GUERRA A IGUALADA

L'opció presa per la vila d'estar al costat de la causa catalana i la resistència portada a terme a l'entrada de les tropes realistes, els comportarà la imposició d'una considerable multa, 915 florins, i la confiscació de les imposicions, cosa que deixa Igualada sense recursos i impossibilitada per poder pagar els seus deutes. Aquesta sanció portarà a la localitat la misèria i la despoblació, a causa de la forta pressió fiscal a què estaven sotmesos els veïns per poder pagar les importants rendes dels censos, i serà un element dissuasiu per a la repoblació de la vila.

Una vegada recuperades les imposicions confiscades, la universitat va negociar nous convenis amb els creditors per poder fer front a la gran quantitat de deutes pendents. Les negociacions sobre la reducció del pagament dels beneficis aniran sempre lligades al greu estat de despoblació i pauperisme en el qual es trobava la vila d'Igualada. La disminució constant de població al llarg d'aquests anys, agreujada per la guerra i pels diversos anys de males collites, empitjorarà enca-

ra més la situació de la localitat, incrementant el nombre de defuncions i generant l'abandonament dels veïns, que no veien cap sortida si continuaven vivint en el municipi. I els que van decidir quedar-se no podien suportar ni cobrir les nombroses despeses que havia de realitzar la universitat per pagar les pensions dels crèdits adquirits i de les contínues càrregues reals. Els creditors, per la seva banda, acceptaran aquestes reduccions com un mal menor, ja que si la vila quedava despoblada i no podia fer front als pagaments perdrien tota la seva inversió.

Així, doncs, el gran problema de la universitat igualadina serà, igual com altres universitats del Principat, les incessants dificultats en les quals es trobarà per poder realitzar els nombrosos pagaments de les pensions que tenien estipulats als seus creditors, problema que es convertirà, durant aquesta etapa, en habitual de la vila igualadina. Resoldre, per tant, aquest conflicte econòmic i poder mantenir la subsistència de la vila comportarà un ingent esforç negociador amb els creditors, de manera que aquesta esdevindrà una de les qüestions més importants que haurà de resoldre el Consell de la vila durant aquesta segona meitat de segle XV i principis del XVI.

JOSEP M. TORRAS COSTA (Igualada 1958). Doctor en Geografia i Història, especialista en història medieval. Professionalment es dedica a la docència. Aquest article és una síntesi d'una part de la seva tesi doctoral.